

לה. א. ויקהל משה וגו'. צריך לדעת טעם שהוצרך לומר ויקהל אחר שהוא דבר הרגיל בכל עת אשר יצוה דבר ה'. ונראה כי לצד שראו כי קרן עור פניו ויראו מגשח אליו, לזה הוצרך להקהיל את כולן לבל ימנעו קצת מהמורא, וזה שדקדק לומר את כל עדת:

עוד צריך לדעת למה הוצרך לומר לעשות אותם, ולא הספיק באומרו אשר צוה ה'. ועוד כיון שלא אמר במצוה זו אלא ענין שבת, איך יוצרך לאמר עליו תעשו. אכן יתבאר על פי דבריהם ז"ל (הוריות ת.) שאמרו בפסוק וכי תשגו וגו' (כמדובר טו כב) שכל המודה בעבודה זרה ככופר בכל התורה, ומעתה הנה צריכין כל ישראל לתקן כל תרי"ג מצות אשר פגמו בכולן, ודבר זה הוא רחוק מגדר ההשגה, אשר על כן באה מצות ה' להם שיוהרו במצות שבת, ואמרו רבותינו ז"ל (שמו"ר כה יב) שקול שבת כנגד כל התורה, וכזה יתקנו פגם שפגמו בכל התורה, והוא מאמר משה כאן אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, פירוש לשון תיקון, בזה יתקנו פגמיהם של בני ישראל, ומה הם הדברים ששת ימים וגו' וכיום השביעי וגו':

וכזה יתיישב מה שקשה עוד למה חזר עוד לצוות על השבת, אחר שכבר צוה כמה פעמים, ועוד למה צוה עליו סמוך למצות מעשה המשכן, ולדברינו יבא על נכון כי יצו ה' על תיקון העבר כדי שיהיו מוכשרים לשכון בתוכם, ובמצות שבת ששקולה ככל התורה היא תקנת עבודה זרה כאומרו (ישעיה נו ב) אשרי אנוש יעשה זאת,

ע"פ פ"ק פ"ה

פרשת ויקהל

ודרשו ז"ל (שבת ק"ה:) כל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה [כדור] אנוש מוחלין לו:

3 המדרש (ילק"ש א רמז תח) שאמרו כי אמר הקב"ה למשה הקהל קהילות ודרוש לפנייהם ברבים כדי שילמדו ממך לדורות הבאים להקהיל קהילות בכל שבת וכו', יתבאר הכתוב על נכון ויקהל משה וגו' ויאמר אליהם אלה הדברים, פירוש הקהלת העדה ודרשת התורה צוה ה' לעשות אותם:

4 ה. יביאה את תרומת ה' פסוק זה מראה באצבע כי לבד המורגש יש המושכל, והוא מאמרם ז"ל כי מעשה התרומה מושכל היא בחינת השכינה כי לה יקרא תרומת ה', ועל ידי מעשה התרומה יפעיל בה דבר טוב ויחבר אוהל בל ימוט, ועיקר הרצון במעשה הוא המושכל, והוא אומר יביאה, פירוש יביא לבחינה הנעלמת עם תרומת ה', וכיאר הכתוב מי הוא אשר יביאה, ואמר כל נדיב לבו, פירוש העושה דבר מנשיאות הלב, אשר ידבנו לבו לצד התנועות הרוחנית השוכן בלב בחשק הדבר, יפעיל במושכל נעלם, אבל אם יביא התרומה בלא נדיבות לב אין זה פועל במושכל:

פרשת פקודי

8 יט. כאשר צוה ה' את משה. הוצרך לומר את משה, ולא הספיק לומר כאשר צוה ה' והדבר ידוע כי אותו צוה ה', כוונת הכתוב הוא להודיע שהתורה מעידה על המעשה, שלא היה בו שינוי מהמצוה, ושיעור אומרו כאשר הוא על גופן של מעשה, ואם היה אומר כאשר צוה ה' היה בנשמע שחחר על העושה שעשה כאשר צוהו, והבין:

10 וטעם כפל הדבר בכל פרט ופרט, להראות שכל פרט הוא חשוב מצוה בפני עצמו, וראוי ליאמר עליו לבדו צוה ה' את משה:

7 ה. בני ישראל חטאו ואמרו אלה אלהיך (לעיל לב ד), לזה באה אלה זאת בבחינת הזכות לכפרת עון זה, ותמצא כי אמרו (שמו"ר נא ח) העדות, שעדות הוא להם שנתכפר עון העגל, ובשתדקת תמצא כי כל פרטי עון העגל בא כנגדן במשכן, הם נתאוו תאוה אלהים אשר ילכו לפנייהם (לעיל לב א), הנה הגם הכינוי מקום לה' אלהים אמת להיות לפנייהם, הם בנו מזבח והעלו עולות (שם פסוק ו) הנה הגם הכינוי מזבח להעלות עולות ושלמים לה', הם נתנו זהבם, הנה הגם נתנו זהבם וכסףם וכל כלי חמדתם לה', הם פרקו נזמיהם, הנה הגם הביארו האנשים על הנשים, לא נזם לבד, אלא כל עדים מעליהם וכל כלי חמדה, וכמו שפירשנו בפרשת ויקהל, הם עשו ממונים עליו לעשותו, הנה הגם פקדו בצלאל לעשות וכו', [הם] אמרו אלה אלהיך, הנה אלה פקודי לכפרה:

5 ודקדק לומר נדיב לב, דע כי יש הפרש בין ידבנו לבו לנדיב לב, כי ידבנו לבו יאמר על כל אשר יתנרב מלבו, ויש שידבנו הרבה, ויש שידבנו מועט, אבל נדיב לב יאמר על לב נדיב, והוא הרמז באומרו אשר נשאו לבו, כי מי שלבו נדיב יתנרב יותר מהיכולת, ולא יקפיד על החסרון אשר ימצאנו, כי שמח בנתינה יותר מהקנין אצלו, ואומר כל כלי זהב, פירוש לא תאמר כי לצד שהיו להם התכשיטין הוא שהביאו לה' הכפל, לזה אמר כל כלי זהב שלא הניחו להם כלי זהב, ואמר חח וזנום, שם המין:

6 ז. דים וגו' והותר. הם ב' דברים הפכיים, אם דים אינו הותר, ואם הותר אינו דים, וכאן אין מקום לומר לא זו אף זו, לצד ששניהם סוג אחד וכחינה אחת, ואין דרך לעשות סוג אחד ב' סוגים כי יש בנשמע הכחשה. ועוד לא היה צריך לומר דים, אלא והמלאכה היתה הותר לכל המלאכה. ועוד כל הכתוב מיותר שהרי אמר למעלה (פסוק ה) מרבים העם להביא מדי העבודה למלאכה, ופשיטא שלא אמרו כן עד ששערו, ומה צריך עוד לומר והמלאכה וגו':

ראולי שישמיענו הכתוב חיבת בני ישראל בעיני המקום, כי לצד שהביאו ישראל יותר משיעור הצריך, חש ה' לכבוד כל איש שטרחו והביאו ונכנס כל המובא בית ה' במלאכת המשכן, וזה שיעור הכתוב, והמלאכה אשר צוה ה' לעשות במשכן הספיקה להכנס בתוכה כל המלאכה שעשו בני ישראל, הגם שהותר, פירוש שהיה יותר מהצריך הספיק המקבל לקבל יותר משיעורו על ידי נס:

או על זה הדרך והמלאכה שהביאו היתה דים, לא חסר ולא יותר, הגם שהיתה יותר כפי האמת, והוא אומר והותר כי נעשה נס ולא הותר:

9 ז. ולא יכל משה וגו'. והגם אמר הכתוב בפרשת משפטים (לעיל כז יח) ויבא משה בתוך הענן, שם היה אחר שקרא אליו ה' נתן בו כח:

5 א. יאמר על זה הדרך ולא יכול משה וגו', והטעם כי שכן עליו הענן, ואין מציאות זה כמציאות האמור בפרשת משפטים, כי כאן כבוד ה' מלא את המשכן, מה שאין כן הענן שבא בו בהר סיני שם נאמר (לעיל כז יח) ומראה כבוד ה' כאשר אוכלת בראש ההר, וסמך ליה (שם) ויבא משה בתוך הענן ועל אל ההר, פירוש מקום שאין שם שוכן כבוד ה', מה שאין כן במה שלפנינו שהיה כבוד ה' מלא המשכן, ולא יכול ליכנס במקום מלא כבוד יתברך:

ע"פ פ"ק פ"ה

ע"פ פ"ק פ"ה

ע"פ פ"ק פ"ה